

Nr 211.

Av herr **Andersson, Karl**, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1942/43 till centrala verkstadsskolor m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 171 har föreslagits, att stipendierna till elever vid central verkstadsskola skola utgå efter samma grunder som vid övriga statsunderstödda kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning. De grunder som gälla för dessa äro, att stipendiebeloppen skola utgå med högst 45 kronor i tredje behovsgraden, högst 25 kronor i andra och högst 15 kronor i första behovsgraden per månad. Departementschefen framhåller dock, att, därest läget på arbetsmarknaden skulle bliva sådant, att vid stipendiefrågans bedömande arbetslöshetssynpunkter ansåges böra tillmätas *avgörande* betydelse, spörsmålet om stipendiebeloppens avvägning vid de centrala verkstadsskolorna borde upptagas till särskild omprövning. Enligt förslaget skola samma grunder, som skola gälla för de centrala verkstadsskolorna, även gälla för verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom. Detta medför, att de nu utgående högsta stipendiebeloppen, som enligt riksdagens medgivande ha utgått med högst 60 kronor per månad, komma att reduceras med 15 kronor till ett högsta belopp av 45 kronor. På denna punkt har departementschefen framhållit, att om så prövas oundgängligt med hänsyn till särskilda förhållanden, såsom förekomsten av en markerad arbetslöshet inom viss skolas rekryteringsområde, torde Kungl. Maj:t emellertid *undantagsvis* böra få medgiva förhöjning av stipendiebeloppen, dock ej utöver hittillsvarande maximum.

En utveckling av stipendiefrågan, på sätt som i propositionen föreslagits både i fråga om centrala verkstadsskolor och verkstadsskolor för arbetslös ungdom, kommer att få mycket ogynnsamma verkningar för eleverna och för skolornas verksamhet över huvud taget. Då riksdagen lämnade sitt medgivande om högre stipendiebelopp till elever vid verkstadsskola för arbetslös ungdom, så var det i avsikt att kunna bereda obemedlade unga medborgare möjlighet till utbildning i något yrke. Det kan också med rätta sägas, att när man slog in på denna väg för att lösa ungdomsarbetslösheten, så valde man en åtgärd, som kan betecknas som en utav de värdefullaste tillgångarna för bekämpandet av arbetslösheten bland ungdomen. Men trots att stipendierna ha kunnat utgå med ett belopp upp till 60 kronor per månad har det dock visat sig, att dessa stipendier ändock icke räckt till för elevernas uppehälle vid skolan, utan medel ha fått tillskjutas från annat håll. Sålunda har Göteborgs och Bohus läns landsting till exempel lämnat

ett årligt bidrag på 10.000 kronor för inköp av kläder till behövande elever vid de skolor som funnits inom länet. Även kommunerna ha måst bidraga med 15 kronor per elev och månad. Dessutom ha landsorganisationen, stenindustriarbetareförbundet och kooperativa förbundet lämnat bidrag till elevernas beklädnad under de första åren av skolornas verksamhet. Om stipendierna nu fastställas med ett högsta belopp av 45 kronor kommer detta att medföra att ett stort antal elever, som nu äro vid dessa skolor, måste lämna desamma, då de sakna möjligheter att anskaffa de medel som erfordras för att täcka den mellanskillnad, som uppstår mellan stipendiebeloppen och den verkliga kostnaden för uppehållet å skolorten. Man kan knappast räkna med att landstingen och kommunerna äro villiga att påtaga sig ytterligare kostnader härutinnan. Det har för övrigt visat sig vara svårt för kommunerna att lämna de understöd som hittills givits. Det torde även bli så, att flera av de ynglingar, som tänkt sig att få genomgå yrkesutbildning vid någon central verkstadsskola eller verkstadsskola för arbetslös ungdom, nu måste avstå från detta därför att deras ekonomiska ställning inte tillåter en belastning av den omfattning som nu kommer att uppstå.

För att belysa den ekonomiska ställning en del familjer haft, vilkas söner varit elever vid en verkstadsskola för arbetslös ungdom, kunna anföras några exempel:

Föräldrarnas inkomst per månad kr.	Omständighet som verkat försvagande på hemmets ekonomi
—	Faderns pension 200 kr. per år.
50	Fadern arbetslös över ett år. Modern sjuk.
40	Fadern pensionerad, långvarig sjukdom.
90	Fadern har pension.
150	Modern har varit sjuk i 5 år.
—	Fadern död. Modern vistas på sjukhus.
150	Modern har vistats på sjukhus lång tid.
150	Modern är sjuklig, fadern har varit arbetslös över 1½ år.
130	Skuld på hus.
60	Fadern har varit sjuk på grund av hjärtfel.
100	Fadern och modern sjukliga.
150	Arbetslös under 4 månader.
—	Fadern död.
100	Fadern har icke haft arbete sedan 1936, fick arbete 1940 men måste sluta på grund av sjukdom.

Dessa exempel som här angivits äro endast en mindre provkarta över de ekonomiska förhållanden som en del familjer leva under och vilkas

söner haft förmånen att nu genomgå yrkesutbildning. Det är väl inte någon som kan föreställa sig, att dessa familjer skola kunna lämna något bidrag till barnens utbildning i något yrke. Man ställer sig i stället den frågan: Kan det verkligen finnas människor här i vårt land, som kunna släpa sig fram på dessa inkomster? För de familjefäder som leva under dessa små ekonomiska omständigheter har det varit en källa till glädje, att deras barn kunnat få en kostnadsfri yrkesutbildning. Ändras stipendiebeloppen i enlighet med propositionens förslag, så borttages helt denna möjlighet för dessa och liknande familjers barn. Det torde säkerligen i fortsättningen bliva på det sättet, att eleverna komma att rekryteras från sådana hem, där föräldrar och målsmän kunna tillskjuta 20 à 30 kronor per elev och månad. De fattigaste få icke tillfälle att skaffa sig sådan utbildning, som kan giva dem en tryggare ställning för framtiden.

I fråga om den jämförelse som gjorts med de för andra yrkesundervisningsanstalter utgående stipendierna, så har man bortsett ifrån ett viktigt faktum i detta sammanhang. I regel är det så att kurserna vid exempelvis lantmanna- och lanthushållsskolor och folkhögskolor äro betydligt kortare än vad kurserna äro vid arbetslöshetsskolorna och vad de komma att bli vid de centrala verkstadsskolorna. Sålunda torde kurserna vid en lantmannaskola omfatta 8 månader och vid en lanthushållsskola 4 månader och kurserna vid folkhögskolorna 5 à 6 månader. Vid verkstadsskolorna äro kurserna minst 2-åriga och högst 4-åriga. Vad det sedan gäller jämförelsen mellan lantmannaskolorna och verkstadsskolorna, så blir det stor skillnad på kostnaderna för en kurs vid en lantmannaskola; dessa skolor äro i regel knutna till lantbruk av större eller mindre omfattning, vilket verkar förmånligt på elevhushållets kostnader. Det torde därför vara försvarligt att göra en åtskillnad på stipendierna, när det gäller verkstadsskolorna och de omnämnda undervisningsanstalterna, om man skall vinna det syfte, som väl ändå måste ha varit vägledande vid dessa skolors startande, nämligen att vid verkstadsskolorna bereda kostnadsfri undervisning åt fattiga ungdomar från såväl stad som land.

I stället för att sänka stipendiebeloppen, som man avser att göra, så vore det mera på sin plats att det företogs höjningar. Det har redan visat sig med de stipendiebelopp som nu utgå, att det är mycket stora svårigheter att täcka kostnaderna för elevhushållen. Det finns exempel på att vid en skola gick elevhushållet och inackorderingarna med en förlust på 13.000 kronor under arbetsåret 1940—1941. Med den levnadskostnadsökning som ägt rum sedan 1935, då frågan om inrättandet av dessa skolor tog närmare form, och som alltjämt pågår, synes det vara nära nog omöjligt att fortsätta inackorderingsverksamheten. Liksom på andra områden vore även här en viss kompensation för den inträdda prisstegringen erforderlig. Realvärdet av stipendierna kommer, för den händelse den kungl. propositionen

skulle bifallas, att sedan 1935, då verkstadsskolorna för arbetslös ungdom tillkommo, minskas från 60 kronor till 31 kronor 1942 lika med 48 %.

Även med ett bibehållet stipendiebelopp av 60 kronor per månad har stipendiernas realvärde minskat till omkring 40 kronor under innevarande år. Allt talar sålunda för att man åtminstone inte vidtager den åtgärden att fastställa stipendier som äro lägre än vad som nu utgår till elever vid verkstadsskolorna för arbetslös ungdom.

Med stöd av vad som ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta, att stipendiebeloppen till elev vid central verkstadsskola och verkstadsskola för viss arbetslös ungdom skola utgå efter de grunder och med de belopp, som nu gälla för stipendier till elev vid de sistnämnda skolorna, och att de av Kungl. Maj:t äskade anslagen för detta ändamål i anledning därav höjas i erforderlig omfattning.

Stockholm den 23 mars 1942.

Karl H. Andersson.

Frans Hansson.

Gustaf Karlsson.

A. Gillström.

Oscar E. Mattsson.

J. L. V. Söderkvist.

Sven Edin.

Emil Näsström.

Lage Svedberg.

Karl Aug. Johanson.